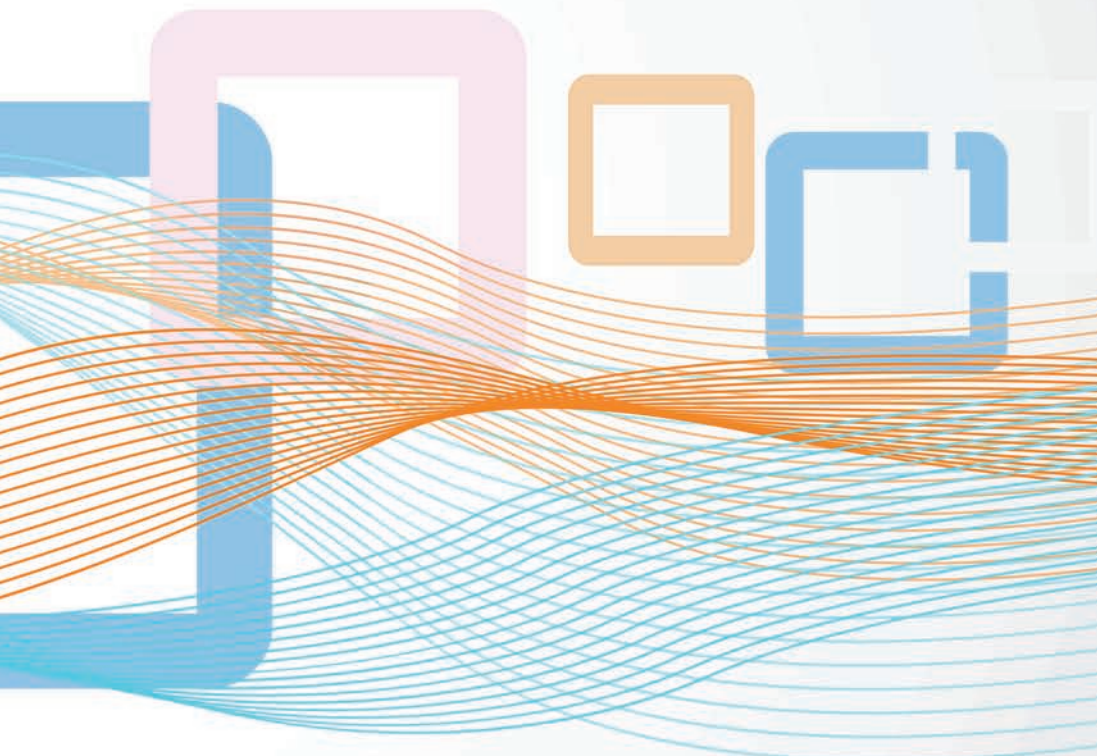

Українська
Асоціація фізичної терапії

СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНОГО ТЕРАПЕВТА

Цей інформаційний посібник опублікований громадською організацією «Українська Асоціація фізичної терапії». Діяльність Української Асоціації фізичної терапії скерована на створення стандартів діяльності, розроблення вимог до якості та обсягу послуг фізичної терапії, підвищення стандартів освіти, професійного рівня та перепідготовки фахівців фізичної реабілітації. Водночас Асоціація являється членом Світової Конфедерації фізичної терапії з 2011 року.

Посібник був створений на основі принципів задекларованих Світовою Конфедерацією фізичної терапії і опублікований з метою: визначення цілей професії фізичний терапевт та її об'єктів впливу; опису послуг, які фізичні терапевти можуть надавати відповідно до своєї кваліфікації; окреслення аспектів роботи фізичних терапевтів, які дозволяють професії розвиватись.

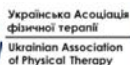
Ця публікація була видана UCP Wheels for Humanity та Українською Асоціацією фізичної терапії, номер контракту APC-GM-0075, через Advancing Partners & Communities (APC) - п'ятирічну угоду про співпрацю, яка фінансується Агентством США з міжнародного розвитку USAID в рамках контракту No. AID-OAA-A-12-00047, від 1 жовтня 2012 року. Зміст публікації не обов'язково відображає точку зору USAID або уряду США.

СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНОГО ТЕРАПЕВТА

Інформаційний посібник

ЗМІСТ

Фізична терапія/фізична реабілітація.	
Визначення основних термінів	1
Професійна діяльність.	2
Освітня кваліфікація	6
Права та обов'язки	10
Термінологічний словник	11

ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ/ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ.

ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

Фізична терапія* — це сформована і легітимна професія, з особливими професійними аспектами клінічної діяльності та освіти, що визначається різноманітністю соціальних, економічних, культурних та політичних умов. Але вона, безумовно, є окремою професією, тому першою професійною кваліфікацією, отриманою в будь-якій країні, є успішне завершення навчальної програми, якою присвоюється кваліфікація фізичного терапевта, надається право використовувати назву цієї професії і працювати як незалежний спеціаліст.

Фізичний терапевт* — є провідним спеціалістом з відновлення, корекції та підтримки рухових функцій. Він володіє системними знаннями у сфері рухової діяльності людини. Підготовка фізичних терапевтів в Україні здійснюється у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації за спеціальністю «фізична реабілітація» і освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр».

Фізичний терапевт:

- проводить обстеження пацієнтів/клієнтів з метою визначення реабілітаційного діагнозу, виявлення рухових дисфункцій та визначення рухового потенціалу;
- розробляє і виконує індивідуальний план фізичної терапії/реабілітації у співпраці з іншими спеціалістами (лікарями, соціальними працівниками, психологами, вчителями, тренерами) та пацієнтом/клієнтом;
- провадить наукову, адміністративну, викладацьку та консультативну діяльність.

Рухові дисфункції — це будь-які зміни у нормальній кінетиці тіла, що обмежують ефективно і продуктивно виконання рухів.

Рухові дисфункції можуть бути спричинені:

- болем;
- вродженими аномаліями;
- патологічними процесами;

*Існує відповідність між національним тлумаченням термінів *фізична реабілітація* і *фахівець фізичної реабілітації* та інтернаціональними термінами *фізична терапія* (*фізіотерапія*) і *фізичний терапевт* (*фізіотерапевт*) за ключовими аспектами: спрямуванню професійної діяльності на функціональне відновлення та застосуванню однакових методів втручання, серед яких основним є фізичні вправи.

- нещасними випадками або травмами;
- вимушеною нерухомістю;
- вторинними віковими змінами;
- психологічними та/або соціальними стресами.

Ці рухові дисфункції можуть бути як наявними так і прогнозованими, внаслідок ушкоджень пов'язаних із нервовою, опорно-руховою, дихальною та серцево-судинною системами.

Основні цілі фізичної терапії/реабілітації:

- визначення індивідуальних потенційних можливостей пацієнта/клієнта для досягнення ним ефективних рухів;
- запобігання можливим руховим дисфункціям;
- корекція або полегшення рухових розладів, що спричиняють біль або перешкоджають руховій активності підтримання досягнених рівнів рухової активності;
- запобігання небажаним погіршенням чи втраті рухової функції.

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Професійна діяльність фізичного терапевта розвинулась в кожному з основних напрямків професії, клінічній практиці, дослідженнях та освіті.

- *клінічна діяльність* включає в себе багато функцій: профілактика, заходи під час гострих станів, відновлення фізичного стану/якостей та послуги тривалої дії;
- *наукові дослідження* проводяться для пошуку шляхів вдосконалення якості надаваних послуг і стимулювання розвитку всіх аспектів професії;
- *освіта* є необхідною складовою професії на різних рівнях, як від бакалаврату і вищої освіти, так само і до системи післядипломних освітніх програм та курсів удосконалення.

Професійна діяльність фізичного терапевта розвивалась відповідно до вимог системи охорони здоров'я та потреб громад, і передбачає надання широкого спектру клінічних та позаклінічних послуг.

Клінічна діяльність

Клінічна діяльність передбачає участь фізичного терапевта у встановленні реабілітаційного діагнозу та виконанні реабілітаційної програми.

Послуги в межах стаціонару

Фізичний терапевт надає свої послуги під час гострих та хронічних станів, відновленні фізичних якостей та умінь, підтримки досягнутих результатів і профілактики розвитку порушень.

Фізичний терапевт надає свої послуги значній частині госпіталізованих пацієнтів/клієнтів, це дозволяє:

- удосконалити рівень та підвищити швидкість відновлення функцій;
- зменшити прояви та кількість ускладнень;
- скоротити терміни перебування пацієнтів у стаціонарі.

Амбулаторно-поліклінічні послуги

Фізичний терапевт надає свої послуги в амбулаторіях, поліклініках, медичних закладах на виробництві, в клініках спортивної медицини і в приватній практиці.

Послуги під час гострих станів

Фізичний терапевт планує, організовує і виконує програму фізичної терапії/реабілітації, навчає та консультує пацієнтів/клієнтів в гострому і хронічному станах, що виникли внаслідок травм чи захворювань.

Послуги з тривалої опіки та піклування

Фізичний терапевт навчає та консультує пацієнтів/клієнтів і членів сім'ї, їх опікунів, а також медперсонал, у медичних закладах стаціонарного і амбулаторного типу, будинках соціального захисту, старечих центрах, або безпосередньо удома чи за місцем проживання пацієнтів/клієнтів.

Опіка в домашніх умовах

Цей вид послуг фізичний терапевт реалізовує через планування та курування програмами фізичної терапії/реабілітації і навчання пацієнтів/клієнтів, членів їх сімей або опікунів, для забезпечення повноцінного перебування в домашніх умовах. Це важливо особливо в перший період після виписки з лікарні. Такий догляд є фундаментом для майбутніх процесів відновлення, зменшує період перебування в медичних установах, що є важливим для пацієнта/клієнта і дає економічний ефект.

Соціальна та суспільна опіка

Фізичний терапевт планує і курує програмами фізичної терапії/реабілітації, що включають навчання консультування та реабілітацію в різноманітних умовах, відповідаючи потребам, як однієї людини так і групи людей в районі їхнього проживання. Пацієнт/клієнт може отримати даний вид послуг в стаціонарах, старечих будинках, будинках для інвалідів, школах, на виробництві, спортивних та рекреаційних центрах, вдома.

Послуги в межах психіатричних закладів

Фізичний терапевт планує і реалізовує програми фізичної терапії/реабілітації і фізичної активності, що є адаптовані до психіатричних закладів або до пацієнтів/клієнтів із психічними розладами.

Фізичний терапевт переважно входить до складу мультидисциплінарної команди, створеної із фахівців різних галузей медицини, що надають спільно координовані послуги. Такий тип послуг може бути впроваджений у реабілітаційних центрах, поліклініках, лікарнях швидкої допомоги, в центрах для осіб із множинними ушкодженнями або безпосередньо у помешканні пацієнта/клієнта.

Позаклінічна діяльність

Наукові дослідження

Багато фізичних терапевтів задіяні в наукових дослідженнях у клініках, університетах, органах управління і на виробництві. Вони також можуть вести чи керувати дослідженнями в клінічній чи позаклінічній діяльності самостійно чи спільно з іншими фахівцями мультидисциплінарної команди.

Навчальні програми

- фізичний терапевт активно приймає участь у різноманітних освітніх та навчальних програмах в університетах і коледжах, що мають оздоровчі та споріднені з ними програми, а також на усіх навчальних рівнях, як для студентів спеціальності фізична реабілітація, так і для інших спеціалістів;
- в клініках, де проводиться практичне навчання студентів, випускників, інтернів, аспірантів і інших фахівців закладів охорони здоров'я;
- громадські центри, де фізичні терапевти надають інформацію для населення, щодо профілактики і запобігання погіршенню рухових функцій.

Адміністративна діяльність

Фізичний терапевт може займатись адміністративною діяльністю, забезпечувати ефективне і продуктивне надання якісного обслуговування за допомогою оптимального поєднання людського чинника і фінансових ресурсів.

Консультавання

Для більшості фізичних терапевтів надання консультації є частиною їхньої щоденної практичної діяльності.

Все більше фізичних терапевтів задіяні у наданні консультативних послуг на різних рівнях: місцевих, національних, та міжнародних. Фізичний терапевт надає кваліфіковані консультації:

- в системі охорони здоров'я;
- в певних урядових комісіях та комітетах;
- школах, університетах та інших освітніх закладах;
- на виробництвах;
- в спортивних і рекреаційних центрах;
- в організаціях що займаються плануванням та облаштуванням довкілля, особливо у тих, що пов'язані з усуненням архітектурних перешкод;
- у фірмах по виготовленню і продажу реабілітаційного обладнання.

Діяльність як чинник освіти/досвіду

Після отримання диплому, а якщо потрібно, ліцензії чи іншого дозволу, фізичний терапевт може вибрати певний напрямок роботи або тип практики, однак рекомендується:

- кожному випускнику, що починає свою практику, як фізичний терапевт, працювати під наглядом старших колег, доки його вміння і судження не набудуть кваліфікованого рівня.
- фізичному терапевту, що має менш ніж 2-річний досвід клінічної діяльності, утримуватись від самостійної практичної діяльності. Особливо, якщо він перебуватиме у професійній ізоляції.

Спеціалізовані напрямки клінічної діяльності

В той час, як більшість фізичних терапевтів виконують різнопланову діяльність, часто споріднену, є зростаюча тенденція спеціалізованих напрямків, тобто розвиток, вдосконалення в одній специфічній ланці професії. Цього можна досягнути, навчаючись в аспірантурах, беручи участь у тривалих освітніх програмах, проводячи дослідження і набуваючи практичного досвіду.

Спеціалізовані напрямки клінічної діяльності фізичного терапевта можуть бути в неврології, ревматології, ортопедії, акушерстві, педіатрії, пульмонології, кардіології та спортивній реабілітації/медицині.

Концепція спеціалізованих напрямків також застосовується і в позаклінічній діяльності:

- адмініструванні;
- наукових дослідженнях;
- навчальних програмах;
- консультаціях.

ОСВІТНЯ КВАЛІФІКАЦІЯ

Базовою освітою українського фізичного терапевта є університетська програма із отриманням відповідного диплома. Підготовка фізичного терапевта повинна здійснюватися у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації за спеціальністю «фізична реабілітація» і освітньо-кваліфікаційними рівнем «магістр». Клінічний досвід повинен здобутись через проходження клінічних практик у відповідних клініках із необхідними приміщеннями та обладнанням.

Професійна діяльність фізичного терапевта передбачає обов'язкове поглиблене знання з вікового розвитку людини, анатомії, фізіології, біомеханіки і основ фізики. Окрім розуміння та знань про розвиток та функціонування нормального організму, фізичний терапевт повинен вивчати патоанатомію, патофізіологію, патокінезіологію, фізичні та інші чинники, що можуть застосовуватись для полегшення рухових дисфункцій.

Фізичний терапевт повинен уміти провести реабілітаційне обстеження, проаналізувати зібрані дані, визначити реабілітаційний діагноз, провести реабілітаційні заходи та оцінити їх.

Для налагодження співпраці з своїми пацієнтами/клієнтами фізичний терапевт має пройти курс нормальної психології чи психопатології. Ефективна практична діяльність також вимагає обізнаності з принципами самоосвіти, педагогіки, спілкування та консультування.

Фізичний терапевт зобов'язаний бути ознайомлений із діяльністю і функціонуванням інших фахівців системи охорони здоров'я та вміти гармонійно співпрацювати з ними.

Реабілітаційна діяльність також вимагає обізнаності та розуміння принципів управління та методів проведення наукових досліджень.

Продовження навчання

Аспірантські/магістерські програми в реабілітації створюються та діють у відповідних вищих початкових закладах. Фізичний терапевт може продовжувати навчання за аспірантськими програмами. Однак, наукова

діяльність не є обов'язковою вимогою до практичної діяльності фізичного терапевта, але є необхідною умовою для викладацької або дослідницької діяльності.

Безперервне навчання

Для отримання найновіших відомостей про розвиток професії, фізичний терапевт повинен брати участь у різноманітних освітніх безперервних програмах. Це може бути залучення до діяльності у якості специфічній галузі, проходження атестації (перевірки знань) або участь у семінарах, курсах чи тренінгах. Самостійне опрацювання наукової літератури та фахових видань також є однією із можливих форм безперервного навчання/вдосконалення.

Чинники, що розкривають практичну клінічну діяльність

Етичний кодекс

Практикуючі фізичні терапевти юридично та етично повинні дотримуватися етичного кодексу і правил поведінки затверджених професійною національною організацією фізичної терапії, та інших вимог, що висуваються до працівників галузі охорони здоров'я та соціальної сфери.

Клінічна практика вимагає від фізичного терапевта професійної поведінки у відповідності з існуючими принципами та стандартами.

Пряме скерування

Фізичний терапевт може практикувати усюди, де місцеве законодавство і працедавці це дозволяють. Вони мають етичне та юридичне зобов'язання отримувати достатній обсяг відповідної інформації для того, щоб планувати і проводити ефективне реабілітаційне втручання.

Фізичний терапевт може надавати свої послуги, як працівник первинної ланки охорони здоров'я в таких напрямках, як диспансеризація населення і впровадження профілактичних програм. Часто після такого первинного реабілітаційного обстеження виникає необхідність скерування пацієнта/клієнта до лікаря чи на консультацію для отримання необхідних даних щодо медичного діагнозу, пов'язаної медичної/психічної чи соціальної історії пацієнта/клієнта і застережень. Разом з тим фізичний терапевт надає лікарям дані своїх обстежень і вимірювань, які можуть допомогти у визначенні медичного діагнозу.

З розвитком концепції мультидисциплінарного менеджменту у системі надання медичних послуг, удосконалюється співпраця між різними

фахівцями. Будь-який член мультидисциплінарної команди, який залучений до лікування пацієнта/клієнта може скерувати його безпосередньо до фізичного терапевта. Скерування містить опис таких виявлених рухових дисфункцій, вирішення яких належить до компетенції фізичного терапевта. Також пацієнт/клієнт може безпосередньо звертатись до фізичного терапевта без скерування від третьої особи.

Реабілітаційне обстеження

Фізичний терапевт проводить реабілітаційне обстеження — це є перший крок у процесі фізичної терапії. Реабілітаційне обстеження, передбачає оцінку фізичних функцій пацієнта/клієнта і аналіз споріднених чинників.

Фізична оцінка пацієнта/клієнта проводиться відповідно до медичного діагнозу. Такі дані про стан пацієнта/клієнта отримуються від лікарів та інших членів мультидисциплінарної команди. Для збору специфічної інформації про пацієнта/клієнта процес складання історії рухової дисфункції може охоплювати анкетування, консультації чи обговорення з іншими членами мультидисциплінарної команди, перегляд наявних медичних записів. Часто у пацієнтів/клієнтів є множинні порушення, і частина вмінь фізичного терапевта полягає у допомозі пацієнту/клієнту визначити основну проблему, а також первинні та вторинні чинники, що мають на неї вплив.

Необхідною частиною при проведенні реабілітаційного обстеження є врахування та проведення загального аналізу психологічних, економічних, соціальних та культурних чинників, які часто мають значний вплив на стан пацієнта, його проблем.

Реабілітаційний вплив/терапія

Професійна майстерність фізичного терапевта спрямовується як на корекцію виявлених рухових дисфункцій, так і на запобігання їх виникненню, як правило у практичній діяльності часто ці навички та вміння поєднані.

Рішення щодо проведення реабілітаційного впливу фізичним терапевтом залежать від наступних елементів:

- медичного діагнозу та загального стану здоров'я;
- розуміння пацієнтом/клієнтом та його рідними/близькими/опікунами обсягу і наслідків наявної рухової дисфункції, та їх реакції на ці дисфункції;
- психологічних, культурних, економічних, професійних та соціальних чинників, що впливають на стан пацієнта.

Реабілітаційний вплив (включаючи реабілітаційне обстеження) має різні форми та методи. До найбільш поширених методів реабілітаційного впливу зараховуються:

- терапевтичні вправи;
- спеціальні методики мобілізації, маніпуляції та виконання вправ із сторонньою допомогою чи робота з обладнанням;
- фізичні преформовані чинники, такі як випромінювання, тепло, холод, вода, ультразвук, електричний струм;
- деякі інвазивні методики, такі як рефлексотерапія, електроміографія, субтермальні температурні проби.

Вибір методів реабілітаційного впливу залежить від таких чинників:

- рівня знань кінезіології;
- розуміння патофізіологічних процесів, що викликають рухові дисфункції;
- досконалого знання та володіння різними методиками;
- глибокого розуміння змісту/результатів/ефекту втручання;
- вміння та здатності пояснювати результати реабілітаційного впливу.

Психологічна підтримка

Ефективність впровадження реабілітаційної програми залежить від формування позитивних психологічних відносин між пацієнтом/клієнтом, його родиною/опікунами та фізичним терапевтом.

Рухова неповносправність може бути непростим неминучим наслідком травми чи хвороби, але й індивідуальною реакцією пацієнта/клієнта на патологію і оточення, з яким він пов'язаний і яке на нього впливає.

Навчання та інструктаж

Навчання та інструктаж є важливими аспектами клінічної та позаклінічної діяльності фізичного терапевта і складовою реабілітаційного впливу. Фізичний терапевт навчає пацієнтів/клієнтів та їх родини/опікунів, заохочує їх до активної участі у реабілітаційному процесі.

Для досягнення і підтримки результатів необхідно, щоб і пацієнт/клієнт, і його родина розуміли суть проблем та логіку втручання. При стабільному стані, з'являється необхідність пояснення пацієнту і його родині/опікунам перспективи повернення до виконання побутових, соціальних і професійних обов'язків, методики підтримання рухових функцій.

Профілактика

Фізичний терапевт у своїй клінічній діяльності проводять заходи, які скеровані на запобігання проявам рухових дисфункцій, а зокрема:

- дослідження причин рухових дисфункцій, особливо тих, які пов'язані з віковими змінами, патологічними процесами та оточенням;
- загальнопрофілактичний огляд та обстеження наявних вікових/структурних змін із подальшим скеруванням при потребі до груп ризику відповідно до вікової періодизації: новонароджені, немовлята, дитячий/дошкільний/шкільний вік, люди зрілого та літнього віку;
- навчання і консультування пацієнтів/клієнтів у пренатальному, постнатальному періодах, а також у післяопераційному і післяінфарктному станах;
- оздоровчі програми для працівників промисловості і сільськогосподарства, а також для тих хто веде малорухливий спосіб життя.
- профілактичні програм пов'язані з рекреацією та спортом;
- консультації з роботодавцями, архітекторами і конструкторами щодо усунення архітектурних перешкод та доступності оточуючого середовища.

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ

Фізичний терапевт юридично та етично зобов'язаний виконувати реабілітаційні програми згідно з професійними стандартами.

Фізичний терапевт має право:

- доручати виконання частини реабілітаційних програм пацієнтам/клієнтам, їх сім'ям/опікунам, іншим членам мультидисциплінарної команди;
- проводити повторне обстеження та при потребі коректувати або змінювати вид втручання;
- обумовити тривалість реабілітаційного процесу та частоту заходів;
- відмовитись від проведення процедур, які є шкідливими або невиправданими;
- припинити реабілітаційний процес, якщо це необхідно.

Фізичний терапевт зобов'язаний:

- скеровувати пацієнта/клієнта до відповідних фахівців;
- документувати перебіг реабілітаційного процесу згідно правових норм і етичного кодексу;
- зберігати конфіденційність;
- надавати необхідну інформацію усно чи через письмові рапорти/звіти членам мультидисциплінарної команди;
- усвідомлювати сутність поточних змін у стані пацієнта/клієнта, пов'язаних з процесом реабілітації.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Вплив/терапія/втручання (*treatment/therapy/intervention*) — процес, бажаною (але не завжди досяжною) метою якого є полегшення, зняття чи усунення симптомів і проявів того чи іншого погіршення стану здоров'я, патологічного стану чи іншого порушення життєдіяльності, нормалізація порушених процесів життєдіяльності і одужання, відновлення здоров'я.

Діагноз/реабілітаційний діагноз (*diagnosis*) — підсумкове формування або висновок фізичного терапевта щодо характеру та ймовірної причини рухових дисфункцій.

Кінезіологія (*kinesiology*) — наука що вивчає людський рух.

Клінічна практика (*clinical practice*) — участь фізичного терапевта у процесі встановлення реабілітаційного діагнозу, планування та виконання реабілітаційної програми.

Клінічні складові/частини (*assessment*) — це систематичний збір, перевірка і використання вимірювальної чи кількісної інформації. Клінічні складові у себе включають: **обстеження** (examination), **оцінку** (evaluation), **прогноз** (prognosis).

Мультидисциплінарний менеджмент (*multidisciplinary*) — це один або декілька напрямків дисциплін, що працюють спільно над досягненням однієї мети. Він включає в себе декілька фахівців різних професій, з різним рівнем знань, навичок та кваліфікації, які можуть працювати або існувати ізольовано один від одного.

Обстеження/реабілітаційне обстеження (examination) — це проведення огляду, процес збору інформації, збору анамнезу та історії, вибір та застосування специфічних тестів та вимірювань. Обстеження означає збір таких даних: антропометричні показники, постава, хода, фізичні якості (сила, витривалість, координація, гнучкість тощо), показники зовнішньо-

го дихання, стан і рухливість суглобів, сенсорні порушення, чутливість і рефлекси, біль, рівень самодогляду і самообслуговування, архітектурні бар'єри довкілля, вдома або на роботі, потреба у допоміжних, пристосувальних, підтримуючих і захисних засобах або професійна інтеграція.

Оцінка (*evaluation*) — це динамічний процес, в якому фізичний терапевт робить клінічні висновки, на основі зібраної інформації під час проведення обстеження (*examination*).

Пацієнт/клієнт (*patient/client*) — особа, якій фізичний терапевт надає свої послуги.

Профілактика (*prevention*) — заходи, які спрямовані на досягнення і відновлення оптимальної рухової функції, мінімізуючи порушення, обмеження та перешкоди у підтримки здоров'я, тим самим запобігаючи подальшому погіршенню чи прояву хвороби, створення відповідного адаптованого оточення для підвищення самостійності.

Прямий доступ (*direct access*) — безпосереднє звернення пацієнта/клієнта до фізичного терапевта без участі третьої особи, та/або пряме скерування до відповідного фахівця мультидисциплінарної команди для проведення обстеження та/або терапії.

Реабілітаційний прогноз (*prognosis*) — є визначенням рівня максимально можливого покращення функцій пацієнта і часу, необхідного для досягнення цього рівня. Прогноз також може містити передбачення рівнів покращення у різні періоди протягом курсу фізичної терапії/реабілітації.

Рухові дисфункції (*movement dysfunction*) — це будь-які зміни в нормальній рухливості тіла, що обмежують ефективність та продуктивність фізичної діяльності людини.

Фізичний терапевт (*physical therapist*) — особа, випускник акредитованого вищого навчального закладу, який має підготовку по питанням діагностики, терапії та профілактики рухових дисфункцій.

**Посібник поширюється безкоштовно
замовити посібник можна за адресою:
rehabl@ukr.net**

**Українська Асоціація фізичної терапії
www.physrehab.org.ua**

